



روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران

آرای هیات عمومی دیوان عدالت اداری
مرجع تصویب: هیات عمومی دیوان عدالت اداری
شماره ویژه نامه: ۶۵۹

چهارشنبه، ۲۲ بهمن ۱۳۹۲

سال شصت و نه شماره ۲۰۰۸۲

رای شماره ۷۲۴ هیات عمومی دیوان عدالت اداری با موضوع ابطال قسمتی از بند سوم چهل و پنجمین مصوبه شورای عالی برنامه ریزی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

۱۴/۱۱/۱۳۹۲

شماره ه/۹۱/۵۵

تاریخ دادنامه: ۲۰/۱۰/۱۳۹۲ شماره دادنامه: ۷۲۴ کلاس پرونده: ۹۱/۵۵

مرجع رسیدگی: هیات عمومی دیوان عدالت اداری

شاکی: خانم مریم بهتاش

موضوع شکایت و خواسته: ابطال قسمتی از بند سوم چهل و پنجمین مصوبه شورای عالی برنامه ریزی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

گردش کار: خانم مریم بهتاش به موجب دادخواستی، ابطال قسمتی از بند سوم چهل و پنجمین مصوبه شورای عالی برنامه ریزی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را خواستار شده و در جهت تبیین خواسته اعلام کرده است که:

«احتراماً، اینجانب مریم بهتاش به پیوست کپی نامه‌های شماره ۱۶۶/۵۲۳ - ۳۰/۷/۱۳۹۰ و ۱۶۷۳/۵۰۰ - د/۱۶۷۳/۵۰۰ - ۷/۸/۱۳۹۰ دبیر شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی و آن معاونت و کپی صفحه ۴ از فصل اول دفترچه، شرایط و ضوابط کلی پذیرش دانشجو و نحوه انتخاب رشته دانشگاهها در سال ۱۳۹۰ - ۱۳۸۹ به استحضار عالی می‌رساند:

اینجانب از جمله پذیرفته شدگان رشته علوم پزشکی مقطع دکترای (پزشکی عمومی) دانشگاه علوم پزشکی اراک بوده که قبلاً نیز در رشته کارشناسی حقوق دانشگاه شیراز از مزایای آموزش رایگان استفاده نمودم، به موجب بند ۱-۶ دفترچه آزمون سراسری ۱۳۹۰ - ۱۳۸۹ در مقام بیان شرایط کلی تحصیل در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی مقرر شده، افرادی که قبلاً از آموزش رایگان استفاده کرده و تحصیلات خود را در رشته‌ای به اتمام رسانیده‌اند در همان مقطع قبولی و همان دوره (روزانه) امکان استفاده از تحصیلات رایگان را ندارند، به دنباله این بند چنین آمده است که این دسته از قبول شدگان باید همچون دانشجویان دوره دوم (شبانه) مبادرت به پرداخت شهریه نمایند.

متأسفانه علی‌رغم صراحت احکام مقرر در بند ۱-۶، بنا بر شرح نامه مورخ ۲۰/۷/۱۳۹۰ ظاهراً بر اساس مصوبات چهل و پنجمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی مورخ ۷/۱۲/۱۳۸۹ به نحو اطلاق و عموم مقرر شده است که «تکلیف پرداخت شهریه بر تمام دانشجویان پذیرفته شده در همان مقطع و دوره بار گردد» و باز در کمال تعجب علی‌رغم تصویب این مصوبه به ۷/۱۲/۱۳۸۹ در قسمت پایانی فراز اول نامه مذکور حکم یاد شده به دانشجویان ورودی سالهای قبل نیز تحمیل کرده است.

با توجه به این که: اولاً: حکم یاد شده در باب عموم دانشجویان صرف نظر از مطابقت مقطع تحصیلی قبلی و فعلی، خلاف صریح شرایط اعلامی در زمان ثبت نام در دفترچه مربوطه است در آن دفترچه شرط پرداخت هزینه مطابقت مقطع تحصیلی قبلی و فعلی عنوان شده است و حال آن که مقطع تحصیلی قبلی اینجانب کارشناسی بوده و مقطع تحصیلی فعلی دکترای می‌باشد.

ثانیاً: با توجه به ثبت نام اینجانب در دانشگاه و قبولی در ابتدای سال تحصیلی ۱۳۹۰ - ۱۳۸۹، تسری حکم غلط صادر شده به تاریخ بعد بر موضوع سابق خلاف قاعده مسلم عقلی حرمت حق مکتسب بوده و با استناد به مصوبه، در تاریخ بعد هرگز نمی‌توان حقوق مکتسبه مسلم یک دانشجو را نادیده گرفت.

ثالثاً: در فرض تفسیر الفاظ و عبارات و ابهام در آنها اصل بر تفسیر در راستای تحصیل رایگان (اصل ۳۰ قانون اساسی) و استحقاق افراد به نحو مطلق شرکت در کنکور ورودی با رعایت شرایط یکسان است. تحمیل پرداخت هزینه و شهریه مخالف اصول و قواعد یاد شده است.

بنا بر جهات فوق مستدعی دفاع از حقوق مسلم اینجانب و مکاتبه در راستای رفع اثر از نامه در حق خویش هستم. « در پاسخ به اخطار رفع نقضی که توسط اداره کل هیات عمومی دیوان عدالت اداری و در اجرای ماده ۲۸ قانون دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۸۵ برای شاکی ارسال شده بود، وی به موجب لایحه‌ای که به شماره ۴۶۱ - ۲۱/۳/۱۳۹۱ ثبت دفتر اندیکاتور هیات عمومی شده توضیح داده است که:

« عطف به اخطاریه صادر شده به شماره ۹۱۰۹۹۸۱۹۰۰۰۱۹۵۷ - ۹/۲/۱۳۹۱ در پاسخ به استحضار عالی می‌رساند:

اولاً: متن چهل و پنجمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی در اختیار این جانب نیست با این حال تاریخ مصوبه ۷/۱۲/۱۳۸۹ است.

ثانیاً: اصول و قواعد مواد حاکم بر دعوی مطروح عبارتند از:

- ۱- اصل تحصیل رایگان به شرح اصل ۳۰ قانون اساسی
 - ۲- قیاس اولویت حاصل از ماده ۴ قانون مدنی از حیث عدم تسری آثار ضوابط اخیر اعلامی از ناحیه خوانده نسبت به گذشته
 - ۳- اصل حرمت حق مکتسب و استصحاب آن (که این استناد نیز از باب مغایرت با قانون به عمل آمده است) مستدعی رسیدگی و صدور حکم شایسته هستم. «
- متن مقرر مورد اعتراض به قرار زیر است:
- «بند سوم:

نامه شماره ۲۴۱۸۷-۲۸/۵/۱۳۸۹ معاون اجرایی سازمان سنجش آموزش کشور در خصوص امکان تحصیل فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی در دوره‌های دکترای عمومی پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی از طریق قبولی در آزمون سراسری مطرح و مورد تصویب قرار گرفت و مقرر شد: چنانچه داوطلب در مقطع کارشناسی از آموزش رایگان برخوردار بوده است، در مقطع دکترای عمومی با پرداخت شهریه به تحصیل بپردازد، همچنین مقرر شد لزوم گذراندن طرح نیروی انسانی جهت فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی رشته‌های علوم پزشکی مشمول گذراندن طرح نیروی انسانی، به شرایط اختصاصی داوطلبان شرکت در آزمون سراسری اضافه شود.»

مشاور وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در امور حقوقی به موجب لایحه شماره ۴۰۹۹/۱۰۷-۲۳/۸/۱۳۹۱ اعلام کرده است که: «احتراماً، در خصوص پرونده کلاسه ۹۱/۵۵ (۹۱۰۹۹۸۰۹۰۰۰۰۱۹۵۷) موضوع شکایت خانم مریم بهتاش، به خواسته بطلان چهل و پنجمین مصوبه شورای عالی برنامه‌ریزی مورخ ۷/۱۲/۱۳۸۹ از حیث شمول احکام مقرر در مصوبه بر ایشان به سبب مخالفت مصوبه با قانون اساسی (اصل ۳۰) و ... مراتب ذیل به استحضار می‌رسد:

۱- مشارالیه پذیرفته شده رشته پزشکی عمومی روزانه، سال ۱۳۹۰-۱۳۸۹ دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی اراک می‌باشد. وی قبلاً نیز در مقطع کارشناسی رشته حقوق از مزایای آموزش رایگان استفاده کرده است. نامبرده بر اساس مفاد دادخواست تقدیمی به آن دیوان، مدعی است پس از پذیرش در آموزش پزشکی عمومی و شروع به تحصیل به ایشان اعلام شده است بر اساس نامه مورخ ۳۰/۷/۱۳۹۰ دبیرخانه شورای عالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی، چون قبلاً یکبار جهت تحصیل از آموزش رایگان استفاده کرده است، در حال حاضر وفق مصوبات چهل و پنجمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی مورخ ۷/۱۲/۱۳۸۹، جهت تحصیل در رشته پزشکی ملزم به پرداخت شهریه می‌باشد، در حالی که در خصوص این موضوع، قبلاً در دفترچه کنکور، اطلاع‌رسانی نشده بود. در حال حاضر، مشارالیه خواهان ابطال چهل و پنجمین مصوبه شورای عالی برنامه‌ریزی مورخ ۷/۱۲/۱۳۸۹ از حیث شمول احکام مقرر در مصوبه بر ایشان به سبب مخالفت مصوبه با قانون اساسی (اصل ۳۰) می‌باشد.

۲- استناد وی جهت ابطال مصوبه چهل و پنجمین مصوبه شورای عالی برنامه‌ریزی مورخ ۷/۱۲/۱۳۸۹ اصل ۳۰ قانون اساسی می‌باشد، که اعلام می‌دارد: «دولت موظف است وسایل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم سازد و وسایل تحصیلات عالی را تا سرحد خودکفایی کشور به طور رایگان گسترش دهد»، در این خصوص لازم به ذکر است، تصمیم شورای عالی برنامه‌ریزی این وزارتخانه، در راستای اجرای عدالت آموزشی و اصل ۳۰ قانون اساسی می‌باشد، زیرا مصوبه مذکور، افرادی را که یک بار از آموزش رایگان استفاده کرده‌اند، ملزم به پرداخت شهریه برای تحصیل مجدد از طریق قبولی در آزمون سراسری نموده است، تا فرصت تحصیل رایگان برای دیگران مهیا گردد. لازم به ذکر است تحصیل در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد به دلیل این که مقاطع مذکور ناپیوسته است، رایگان می‌باشد، ولی تحصیل در دوره، دکترای عمومی، تحصیل در یک رشته دیگر و تحصیل مجدد از ابتدا و از طریق قبولی در آزمون سراسری است و اگر شرط دریافت شهریه نباشد، حق داوطلبانی که برای اولین بار می‌خواهند از فرصت آموزش رایگان استفاده نمایند تصییع می‌گردد.

۳- ضمناً همان گونه که مستحضر می‌باشید، ظرفیت پذیرش در دانشگاه‌های سراسری که به صورت روزانه و رایگان نسبت به پذیرش دانشجو اقدام می‌نمایند محدود و در هر سال تحصیلی مشخص می‌باشد. اصل بر این است که کلیه جوانان ایرانی که از دبیرستان فارغ‌التحصیل می‌شوند، شانس حداقل یکبار استفاده از آموزش و امکانات تحصیل رایگان و دولتی را در هر مقطع تحصیلی با توجه به استعداد و دانش مکتسبه داشته باشند، به طوری که یک فرد می‌تواند در صورت دارا بودن دانش و مهارت در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد ناپیوسته به صورت تحصیل رایگان بهره‌مند گردد، ولی زمانی که یک بار در هر یک از این مقاطع تحصیلی فارغ‌التحصیل گردد، به جهت رعایت اصل انصاف و عدالت، اجازه مجدد استفاده از شرایط آموزش رایگان را در دانشگاه‌های دولتی روزانه در مقطعی که قبلاً طی کرده ندارد. در خصوص مقطع دکترای عمومی رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی نیز همین گونه است. زیرا دوره‌های مذکور، بدین صورت می‌باشد که شخص با قبولی در این دوره‌ها، تمامی مقاطع کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد را به صورت پیوسته از ابتدا طی می‌نماید. لذا شخصی که قبلاً در مقطع کارشناسی فارغ‌التحصیل شده است، مجدداً نمی‌تواند در مقطع پزشکی عمومی از آموزش رایگان استفاده نماید. زیرا مقطع پزشکی عمومی تمامی مقاطع مذکور را در خود دارد و حتی این امکان نیز وجود دارد که پس از ۴ سال تحصیل با اخذ مدرک معادل کارشناسی از ادامه تحصیل منصرف گردد. بنابراین تصمیم شورای عالی برنامه‌ریزی مبنی بر اخذ شهریه از پذیرفته‌شدگان مقاطع دکترای عمومی، که قبلاً یک بار در مقطع کارشناسی از آموزش رایگان استفاده کرده‌اند، کاملاً در راستای اصل ۳۰ قانون اساسی و ایجاد امکانات جهت استفاده اطفال و جوانان ایرانی از آموزش رایگان و جلوگیری از تبعیض است.

۴- صرف نظر از مراتب فوق، در آزمون سراسری سال ۱۳۹۰-۱۳۸۹ (سال شرکت نامبرده در آزمون) حتی با پرداخت شهریه نیز، امکان تحصیل در مقاطع کارشناسی رشته‌های علوم پزشکی و یا مقطع دکترای عمومی رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی برای افرادی که قبلاً یک بار در مقطع کارشناسی، از آموزش رایگان استفاده کرده بودند، وجود نداشته است و این موضوع به صراحت در بند (۱-۶) دفترچه راهنمای آزمون سراسری سال ۱۳۹۰-۱۳۸۹ به شرح ذیل اعلام شده است: «با توجه به محدودیت امکانات دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی دولتی و لزوم توزیع عادلانه فرصت‌های موجود بین تمامی متقاضیان، پذیرش آن دسته از داوطلبانی که قبلاً با استفاده از امکانات دولتی (آموزش رایگان) تحصیلات خود را در رشته‌ای به اتمام رسانیده‌اند، در همان مقطع قبولی قبلی و همان دوره (روزانه) امکان‌پذیر نمی‌باشد. این قبیل داوطلبان در صورت تمایل می‌توانند برای نوبت دوم (شبانه) در همان مقطع متقاضی شوند و یا

در صورت قبولی در دوره روزانه می‌توانند، با پرداخت شهریه همانند دانشجویان دوره نوبت دوم (شبانه) در رشته مربوط ادامه تحصیل دهند (به استثناء رشته‌های تحصیلی گروه آموزش پزشکی). بنابراین افرادی که قبلاً یکبار جهت تحصیل از آموزش رایگان استفاده کرده بودند، حتی با پرداخت شهریه نیز نمی‌توانسته در آزمون رشته‌های گروه پزشکی پذیرش شوند و دانشگاهها مکلف به ممانعت از تحصیل و ثبت نام تحصیل این دانشجویان بوده‌اند.

۵ - علی‌رغم درج این موضوع در دفترچه کنکور آن سال، تعدادی از داوطلبان دارای مدرک تحصیلی مقطع کارشناسی مانند خانم مریم بهتاش (شاکی این پرونده)، بدون توجه به مفاد این بند، در آزمون سراسری شرکت و خواهان تحصیل در مقطع کارشناسی و یا دکترای عمومی رشته‌های علوم پزشکی کرده‌اند. متأسفانه سازمان سنجش و آموزش کشور نیز، بدون توجه به این موضوع و یا عدم اطلاع از این امر که این افراد قبلاً یکبار از آموزش رایگان در مقطع کارشناسی استفاده کرده‌اند نسبت به پذیرش این افراد اقدام کرده است.

۶ - موضوع امکان و شرایط شرکت دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی در آزمون سراسری جهت تحصیل در مقطع کارشناسی رشته‌های علوم پزشکی و یا مقطع دکترای عمومی رشته‌های پزشکی، داندانپزشکی و داروسازی در چهل و پنجمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی مورخ ۷/۱۲/۱۳۸۹ مطرح و در خصوص پذیرش این افراد به شرط اخذ شهریه موافقت می‌شود. بنابراین با توجه به مکاتبات دانشگاهها و کسب تکلیف در خصوص ثبت نام و یا عدم ثبت نام دانشجویان پذیرفته شده آزمون سال ۱۳۹۰ - ۱۳۸۹، وفق مصوبه هفتاد و یکمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی مورخ ۷/۱۲/۱۳۸۹ به دانشجویان ورودی سال ۱۳۸۹ نیز تعمیم داده می‌شود. بنابراین به رغم این که این وزارتخانه امکان قانونی جهت ممانعت از تحصیل پذیرفته شدگان سال ۱۳۹۰ - ۱۳۸۹ داشته است، به آنها اجازه ادامه تحصیل با شرط پرداخت شهریه داده است. بنابراین چنانچه خانم مریم بهتاش تمایلی به پرداخت شهریه ندارد، این وزارتخانه ناچار به کان لم یکن نمودن پذیرش وی می‌شود. با توجه به مراتب فوق رد دعوی نامبرده مورد تقاضا می‌باشد. «

هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ یاد شده با حضور رؤسا، مستشاران و دادرسان شعب دیوان تشکیل شد. پس از بحث و بررسی، با اکثریت آراء به شرح آینده به صدور رأی مبادرت می‌کند.

رای هیأت عمومی

با توجه به این که مطابق ماده ۷ لایحه قانونی اصلاح مواد ۷ و ۸ قانون تأمین وسایل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی مصوب سال ۱۳۵۸، تحصیل در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی داخل کشور به صورت رایگان و در قبال تعهد خدمت برابر مدتی که از تحصیل رایگان استفاده کرده‌اند مورد حکم مقنن قرار گرفته و پرداخت شهریه در فرضی اعمال می‌شود که کسی مایل به تحصیل رایگان نباشد و در سایر قوانین دلیلی بر محدودیت تحصیل رایگان در مراکز آموزش عالی فقط در یک مقطع وجود ندارد و از طرفی مطابق ماده ۴ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب سال ۱۳۸۰، دریافت هر گونه وجه، کالا و خدمات تحت هر عنوان از اشخاص حقیقی و حقوقی توسط وزارتخانه‌ها، مؤسسات و شرکتهای دولتی غیر از مواردی که در مقررات قانونی مربوط معین شده یا می‌شود، ممنوع اعلام شده است، بنابراین قسمت اول بند ۳ مصوبه چهل و پنجمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مبنی بر پرداخت شهریه تحصیل در مقطع دکترای توسط داوطلبی که در مقطع کارشناسی از آموزش رایگان برخوردار بوده است، مغایر احکام مقنن به شرح فوق‌الذکر است و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود.

رئیس هیأت عمومی دیوان عدالت اداری - محمدجعفر منتظری